

*Savez društava arhivskih radnika
Hrvatske
(1977)*

*Savez društava arhivskih radnika Hrvatske
Godišnja skupština za razdoblje 19.3. 1975 -
30.3. 1977. - 930.25. - 30.3. 1977*

LJUBOMIR PETROVIC

*Karlovac,
31.5. 1977.*

930.25.06

OSNIVANJE SAVEZA DRUŠTAVA ARHIVSKIH RADNIKA HRVATSKE KARLOVAC, 31. SVIBNJA 1977. GODINE

Godišnja skupština Društva arhivskih radnika Hrvatske održana je 31. svibnja 1977. u Karlovcu. Dan prije održano je savjetovanje koje je u tom gradu organizirano u povodu 400-godišnjice osnutka Karlovca. Pored referata s temom proslave, odvijao se stručni rad u sekcijama:

- a) Prolemlji rada vanjske službe,
- b) Norme i standardi rada u arhivskoj službi.

Godišnja skupština radila je po ovom dnevnom redu:

1. Izbor organa Skupštine
2. Razmatranje i usvajanje Statuta Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske,
3. Izvještaj o radu Društva u proteklom razdoblju,
4. Diskusija o izvještajima,
5. Davanje razrješnice organima Društva u proteklom razdoblju,
6. Donošenje odluke o formiranju Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske,
7. Izbori za organe Saveza.

Zadržat ćemo se na izvještaju predsjednika i novom Statutu Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske (Savezu DARH).

Marijan Rastić, predsjednik Društva arhivskih radnika Hrvatske podnio je: **Izvještaj o radu** koji je obuhvatio vremensko razdoblje od 19. ožujka 1975. do 30. svibnja 1977. godine.

U uvodu je istaknut pravac razvoja kulture na samoupravnim osnovama, a na osnovi Ustava SFRJ i SRH, X kongresa SKJ te Zakona o udruženom radu. »Novi društveno-ekonomski odnosi podrazumijevaju stvaranje aktivnog odnosa kulturnih djelatnosti s neposrednim proizvođačima na bazi podružvovljavanja, demokratizacije, razvijanje različitih vidova kulturnog života i prožimanja s cjelinom društvenog rada«, kaže se u izvještaju.

Da bi arhivska služba mogla ići ukorak s društvenim kretanjima i problemima, da bi mogla odgovoriti zahtjevima društva, u prvom redu iz domena njenih osnovnih funkcija i zadataka, mora uložiti maksimalne napore da preko svojih organa i organizacija i samoupravnih tijela iskoristi svoje stručne potencijale radi rješavanja najvitalnijih pitanja stručnog rada — istaknuto je u ovom referatu.

Organizaciona pitanja

Transformacija našeg Društva proizlazi iz Zakona o udruženjima građana; potrebno je organiziranje Društva na novim, samoupravnim osnovama i delegatskom principu. Na prošloj skupštini održanoj 1975. god. u Zagrebu zaključeno je da se podružnice organiziraju i registriraju kod nadležnih organa kao društva koja bi se udružila u Savez društava arhivskih radnika Hrvatske. Taj proces je još uvijek u vrijeme održavanja Skupštine bio u toku, jer se neke podružnice još nisu uspjele organizirati kao društva. Međutim, to nije bilo zapreka za konstituiranje Saveza.

Sekcije našeg društva radile su kao stalna stručna tijela koja neprekidno prate stručnu problematiku u određenoj oblasti, iskustva su potvrdila da su takve metode rada dobre i da bi rad sekcija trebalo još ojačati i proširivati.

U periodu na koji se odnosi izvještaj Upravni odbor sastao se pet puta, a na sjednicama je dominirala stručna problematika: problemi vezani za zaštitu arhivsko-registraturne građe izvan arhiva, pravni aspekti mikrofilmovanja arhivsko-registraturne građe, arhivi u sistemu moderne informatike, norme i standardi u arhivskoj službi i s tim u vezi nagrađivanje prema rezultatima rada u arhivskoj službi, izrada pregleda arhivskih fondova i zbirki u arhivima SRH i dr.

Upravni odbor razmatrao je i niz drugih pitanja: program rada Društva i sekcija, izvještaj o radu, sudjelovanje u radu komisija Saveza DAR Jugoslavije, organizaciona pitanja te sudjelovanje našeg Društva na kongresu Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije u Prištini.

Mora se istaći da broj članova našeg društva polagano ali stalno opada; za takvo stanje postoje dva moguća uzroka:

- ili su programi rada takvi da su neprihvatljivi za jedan dio članstva,
- ili se postojeći programi realiziraju u užem krugu članova, dok se drugi, i to veći dio članstva pasivizira.

Međutim, iz rada sekcija vidljivo je da se takva situacija može prevladati.

U arhivskoj službi Hrvatske ima oko 200 radnika — to je u tolikoj mjeri malen broj da se s velikim trudom pokrivaju obaveze koje proizlaze iz Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima, a taj će se broj, prema srednjoročnom programu, povećavati sporim tempom od 2,8% godišnje. To zahtijeva takvu organizaciju koja će omogućiti da se postojeći kadrovi najracionalnije koriste, kako u samoj službi, tako i u Društvu.

Zadnjih godina prisutna je kritika koja se odnosi na našu organizaciju. Naime, zajednice arhiva formirane su u drugim republikama i pokrajinama, te na osnovi zakonskih propisa djeluju vrlo ažurno. Život danas i u arhivskoj službi nameće novi tempo donošenja odluka. U isto vrijeme valja istaći

da je aktivnost oko donošenja novog Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima imala i objektivne prepreke, a to je u prvom redu zahtjev da se prije donese Zakon o zaštiti spomenika kulture. Time su mnoga aktualna pitanja ostavljena da se rješavaju kasnije.

Iskustvo je pokazalo da samoupravna grupacija koja objedinjuje zavode za zaštitu spomenika kulture, zavode za zaštitu prirode i archive, ne može biti organizaciona forma preko koje bi naša služba mogla rješavati svoju problematiku, iako ona u jednom dijelu poslova to mora činiti.

Provođenje Zakona o udruženom radu i usuglašavanje svih propisa s njim krupan je zadatak pred kojim stoji arhivska služba.

Mora se još jednom detaljno proanalizirati kakva je organizacija arhivske službe potrebna, s obzirom na objektivne okolnosti. Naime, ne bi bilo korisno organizirati Zajednicu arhiva SR Hrvatske ne znajući pri tome što će ona u kontekstu zadataka arhivske službe raditi.

Zakonom o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti kulture arhivska djelatnost svrstana je u općedruštvene potrebe na nivou Republike. Financiranje službe vrši Republički SIZ u oblasti kulture, koji ima Komisiju za arhivsku službu.

Komisija je izradila elemente za izradu programa koji na taksativan način obuhvaća sve ono što nazivamo osnovnom djelatnošću. Taj tekst nije pretrpio primjedaba, međutim Komisija je u proteklom periodu morala rješavati različite probleme jer se arhivi nisu pridržavali elemenata za izradu programa, što je veoma otežavalo valorizaciju programa.

Stručna pitanja

U svom radu Društvo je znatnu pažnju usmjeravalo na stručna pitanja — akutna pitanja zaštite arhivsko-registraturne građe i probleme normiranja i standardiziranja poslova u arhivima. U izvještaju je osobito naglašena potreba donošenja Pravilnika o odabiranju i izlučivanju s općim i posebnim listama. Izrada nacрта tog Pravilnika u toku je, potrebno ga je što prije dostaviti arhivima na mišljenje, te na usvajanje Arhivskom savjetu Hrvatske.

Pravni aspekti mikrofilmovanja arhivsko-registraturne građe u radnim organizacijama također su posebno istaknuti. Naime, mikrofilm sve više ulazi u upotrebu u radnim organizacijama, koje često smatraju da nakon mikrofilmovanja originali mogu biti uništeni. S obzirom na to da se radi o problemu koji se javlja u svjetskim razmjerima, UNESCO preko MAS-a organizira raspravu o tom pitanju. U okviru našeg Društva već se dulje vremena prati taj problem, a o tome je raspravljano i u Republičkom sekretarijatu za opću upravu i pravosuđe SRH.

Kategorizacija i valorizacija arhivske građe izvan arhiva permanentan je zadatak u ovoj oblasti. Teoretskoj pripremi i provođenju oba posla treba posvetiti veću pažnju nego do sada, tim prije što Prijedlog Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima eksplicitno uključuje ove poslove kao obavezu arhivske službe.

Osnivanje međuarhiva — sabirnih registraturnih centara postaje svakim danom sve hitnije. Arhivi nisu više u stanju da prihvate svu građu (s obzirom na prostor i kadrove) koja nastaje na njihovu području. Izvjestilac smatra

da je krajnji čas da se, koristeći iskustva drugih, taj problem elaborira bar za građu uprave, te da se predloži formiranje takvih centara za više općina u koje će se odlagati registraturna građa općinskih uprava; o tome je već raspravljala i sekcija i Upravni odbor Društva.

Sekcija Društva kojoj je zadatak da analizira probleme vezane uz temu »Arhivi u sistemu moderne informatike« uočila je potrebu povezivanja s Referalnim centrom Sveučilišta u Zagrebu, organizirala je i provela anketu o informativnim pomagalicama u našim arhivima i pripremila građu za istupanje na Kongresu u Prištini. U narednom periodu predstoji zadatak koji mora odgovoriti na pitanje kako će se arhivska služba uključiti u nacionalni sistem informiranja (NATIS).

U proteklom periodu radilo se i na proučavanju problematike vezane uz građu organizacija i rukovodstava SKH — problemi su elaborirani i s njima poznato nadležno tijelo CK SKH.

Kadrovi

U uvodu je konstatirano da u arhivskoj službi naše Republike radi mali broj radnika. Problemu kadrova treba prići s ovih aspekata:

a) standardizacija i normiranje rada u arhivima, uz ostalo, treba nam nedvosmisleno pokazati koliki broj i kakvih kadrova trebamo u arhivskoj službi. Taj pokazatelj mora udruženom radu, uz jasnu perspektivu razvoja arhivske službe u Republici, biti jedan od elemenata za utvrđivanje dohotka na osnovi programa rada;

b) kroz nagrađivanje prema rezultatima rada i shodno zakonskim propisima u toj oblasti omogućiti pravilno nagrađivanje kao i stručno napredovanje onih kadrova koji obavljaju svoje zadatke, unapređuju stručni i znanstveni rad na polju arhivistike i njoj srodnim disciplinama;

c) slično ostalim oblastima izraditi sistem permanentnog obrazovanja u struci kroz razne oblike savladavanja stručne problematike, uključujući ovdje i stručne ispite. Sistem da se kroz godinu ili dvije organiziraju po jedan ili dva tečaja, u koje bi valjalo uključiti stručnjake za pojedine oblasti i koji bi bio obavezan za sve radnike određenog profila, morao bi postati stalan oblik rada s kadrovima. Tu materiju valjalo bi uključiti u samoupravne sporazume i omogućiti i pronaći najadekvatnije forme financiranja takvih tečajeva. Upravo sada Arhiv Hrvatske s određenim krugom stručnjaka iz SRCA radi na pripremi takvog tečaja za arhiviste koji bi obuhvatio problematiku na relaciji arhivi — informatika.«

Društvo arhivskih radnika Hrvatske i Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije

Naše društvo sudjelovalo je, poput drugih društava, u pripremi Kongresa Saveza DAR Jugoslavije. U stručnom dijelu Kongresa drug Nemeth je, kao naš delegat, podnio referat o »Stvaranju jedinstvenog informativnog sistema o arhivskoj građi u SFRJ«.

Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije formirao je više komisija (Komisija za mikrofilm, Komisija za restauraciju i konzervaciju, Komisija

za međunarodne odnose, Komisija za izradu lista registraturnog materijala s rokovima čuvanja, Komisija za kibernetiku, Komisija za publikaciju »Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjeljenjima SFRJ«) koje su konstituirane na principu paritetnog učešća društava.

Suradnja s ostalim arhivskim društvima u SFRJ

Suradnja našeg društva s ostalim društvima svodila se na sudjelovanje naših predstavnika na savjetovanjima tih društava. Te kontakte morali bismo jačati kroz različite oblike suradnje — organiziranje zajedničkih savjetovanja, međusobne posjete, čime bi se postigli značajni rezultati u integraciji arhivske službe u Jugoslaviji.

Međunarodni odnosi Društva

Osim uplate kotizacije i međusobnog informiranja o raznim stručnim pitanjima kojima se bavi MAS i Table ronde des Archives, nekih širih kontakata, nije bilo. Trebalo bi, u domeni međunarodnih kontakata precizno utvrditi odnose i jedinstvena stajališta i nosioce politike na relaciji komisija za međunarodne kulturne odnose Izvršnog vijeća Sabora, Arhiva Hrvatske i našeg Društva.

Na osnovi podnesenih izvještaja i diskusije jednoglasno je data razrješnica organima Društva.

Na Skupštini je donijet novi Statut Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske (SDARH) kojim je realiziran zaključak prethodne Skupštine u novoj organizaciji.

Najznačajnije novine u tom Statutu su da Savez čine društva arhivskih radnika SR Hrvatske, a da pojedini građanin stječe članstvo u članjivanjem u društvo na području gdje živi. Savez djeluje na delegatskom sistemu: bez obzira na veličinu i broj članova svako društvo preko svoje delegacije, koja ne može biti manja od tri člana, sudjeluje na Skupštini i ima samo jedan glas, a Izvršni odbor sačinjavaju, pored predsjednika i potpredsjednika, članovi koje svako društvo imenuje.

Pored Skupštine i Izvršnog odbora organi su Saveza DARH još i Nadzorni odbor i Sud časti, koji imaju po tri člana i bira ih Skupština, kao i predsjednika i potpredsjednika Saveza.

Prema članu 7. Statuta Saveza DARH zadaci Saveza su:

»1. Sudjelovati u stalnom unapređivanju arhivske službe i arhivistike prvenstveno na području SR Hrvatske,

2. Sudjelovati svojim prijedlozima i mišljenjima u organizaciji arhivske službe i njenom unapređivanju u stručnom pogledu,

3. Poticati i pomagati organizaciju u provođenju stručnog obrazovanja arhivskih radnika i poduzimati i vlastite akcije u tu svrhu,

4. surađivati u radu na razvijanju svijesti o vrijednosti arhivske građe kao spomeničkog blaga,

5. osnivati sekcije Saveza i koordinirati njihov rad,

6. razvijati međurepubličku suradnju s Društvima arhivskih radnika republika, pokrajina i organa Federacije u cilju rješavanja zajedničkih stručnih i drugih problema,

7. sudjelovati u akcijama dogovorenim sa Savezom društava arhivskih radnika Jugoslavije,

8. održavati veze sa srodnim organizacijama i znanstvenim ustanovama u zemlji i inozemstvu u svrhu stručne suradnje,

9. predstavljati društva arhivskih radnika Hrvatske udruženih u Savez, u zemlji i inozemstvu.«

Stalne sekcije za pojedine grane stručne djelatnosti Saveza su (član 15):

»1. Sekcija za pitanja arhivske građe u nastajanju,

2. Sekcija za pitanja sređivanja i izradu informativnih pomagala u arhivima,

3. Sekcija za pitanja arhivske građe radničkog pokreta i društveno-političkih organizacija,

4. Sekcija za pitanja mikrofilmskog snimanja u svrhu zaštite arhivske građe, restauracije i konzervacije arhivske građe.«

Statutom je utvrđen i odnos Saveza DARH prema Savezu DARJ. Djelatnost našeg Saveza kao jednog od osnivača i člana Saveza DARJ ostvaruje se u:

— dogovaranju, izvršavanju i financiranju zajedničkih akcija,

— pravu izbora 10 delegata za Kongres Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije,

— delegiranju svoga predstavnika za člana Izvršnog i Nadzornog odbora

Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije,

— sudjelovanju u izboru glavnog i odgovornog urednika časopisa Saveza »Arhivist«,

— delegiranju svoga predstavnika u redakciju časopisa »Arhivist«,

— sudjelovanju u rješavanju statutarnih pitanja Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije,

— da predstavnici iz redova Saveza budu izabrani predsjednikom i potpredsjednikom Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije, koji rukovode Izvršnim odborom Saveza, kada je njegovo sjedište u SR Hrvatskoj; u istom slučaju Savez iz svojih redova bira tajnika i blagajnika Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije,

— pravu predsjednika Saveza da je član Izvršnog odbora Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije,

— delegiranju jednog novog člana u Izvršni odbor Saveza DARJ kada to mjesto isprazni dotadašnji delegirani predstavnik Saveza,

— preuzimanju dijela imovine i dugova Saveza DARJ u slučaju prestanka njegova rada,

— plaćanju godišnje dogovorene kotizacije Savezu društava arhivskih radnika Jugoslavije.

Na osnovi novog Statuta donijeta je odluka o osnivanju Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske za čijeg je predsjednika ponovno izabran Marijan Rastić, direktor Historijskog arhiva u Zagrebu.